

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2026 m. sausio 14 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Artūro Drigoto (kolegijos pirmininkas), Ramūno Gadliausko (pranešėjas) ir Ryčio Krasausko, sekretoriaujant Nijolei Pašvenskienei, dalyvaujant pareiškėjams Piliečių referendumo iniciatyvinės grupės nariams Zigmui Vaišvilai, Egidijui Čibirauskui ir Gediminui Ustinavičiui, atsakovo Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos atstovams Ramūnui Ramanauskui ir Rokui Stabingiui, tretiesiems suinteresuotiems asmenims Edvardui Kuvikui ir Nijolei Uinskienei, viešame teismo posėdyje žodinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjų Zigmo Vaišvilos, Egidijaus Čibirausko, Gedimino Ustinavičiaus skundą atsakovui Lietuvos Respublikos vyriausiajai rinkimų komisijai (tretieji suinteresuoti asmenys – Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, Edvardas Kuvikas, Rikantas Jonuška, Giedrius Misevičius, Nijolė Uinskienė, Alvidas Vaitkevičius, Danutė Beišienė, Veronika Naujokienė, Tauras Jakelaitis, Tatjana Savickaja, Rolandas Ščajevas, Tautvaldas Striška, Dainius Kepenis, Nendrė Černiauskienė, Agnė Talmantaitė, Jolanta Ustinavičienė) dėl sprendimų panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjai Zigmas Vaišvila, Egidijus Čibirauskas ir Gediminas Ustinavičius (toliau – ir pareiškėjai), esantys piliečių referendumo iniciatyvinės grupės (toliau – ir Grupė) nariais, kreipėsi į teismą su patikslintu skundu, prašydami: 1) įpareigoti Lietuvos Respublikos vyriausiąją rinkimų komisiją (toliau – ir Komisija, VRK) priimti sprendimą dėl Piliečių referendumo iniciatyvinės grupės prašymo Piliečių parašų rinkimo lapo formos pirmojo lapo viršuje įrašyti Lietuvos Respublikos referendumo konstitucinio įstatymo (toliau – ir RKĮ) 14 straipsnio 3 dalies pirmąjį sakinį; 2) įpareigoti VRK priimti sprendimus dėl Grupės prašymų, susijusių su privalomų 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento(ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (toliau – ir BDAR) ir Referendumo

konstitucinio įstatymo reikalavimų dėl piliečių asmens duomenų apsaugos; 3) panaikinti VRK 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimo Nr. Sp-165 „Dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 „Dėl iniciatyvinės grupės privalomajam referendumui paskelbti įregistravimo“ pakeitimo“ (toliau – ir VRK 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimas Nr. Sp-165) 3-čiame ir 4-tame punktuose įrašytas konkrečias šios referendumo iniciatyvos datas: 2025 m. gruodžio 4 d. (3-čiame punkte dėl parašų rinkimo pradžios) ir 2026 m. birželio 4 d. (4-tame punkte dėl parašų rinkimo pabaigos), pakeičiant VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendime Nr. Sp-157 „Dėl iniciatyvinės grupės referendumui paskelbti įregistravimo“ (toliau – ir VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimas Nr. Sp-157) piliečių referendumo iniciatyvos vykdymo konkrečias datas į šias formuluotes: per 5 darbo dienas nuo VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 priėmimo arba po teismo sprendimo priėmimo pagal skundą VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 ar jo pakeitimo Komisija Grupei išduoda popierinius Piliečių parašų rinkimo lapus ir sukuria prieigą prie elektroninės piliečių parašų rinkimo lapo formos VRK informacinėje sistemoje (toliau – ir VRK IS); Grupė baigia parašų rinkimą po 6 mėnesių nuo popierinių Piliečių parašų rinkimo lapų išdavimo ir prieigos prie elektroninės piliečių parašų rinkimo lapo formos VRK IS sukūrimo dienos; 4) panaikinti VRK 2025 m. lapkričio 24 d. atsakymą Nr. 2-815(2.6); 5) panaikinti VRK 2025 m. gruodžio 4 d. raštą Nr. 2-843(2.6) ir 2025 m. gruodžio 4 d. 17.00 val. VRK IS prieigos pasirašyti elektroniniu būdu už šią referendumo iniciatyvą sukūrimą; 6) įpareigoti atsakovą VRK priimti sprendimus dėl Grupės reikalavimų dėl prieigos jai prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo VRK IS sukūrimo, pakeičiant VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 3-čio punkto redakciją. Taip pat pareiškėjai prašo priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

2. Pareiškėjai patikslintame skunde nurodo šias aplinkybes ir argumentus:

2.1. Grupės nariai 2025 m. spalio 27 d. kreipėsi į VRK dėl VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimu Nr. Sp-157 įregistruotos referendumo iniciatyvos vykdymo, užtikrinant RKĮ reikalavimus ir prašė pakeisti ar nustatyti VRK tvarką, leidžiant Grupei „on-line“ stebėti piliečių asmens duomenis, kurie identiški piliečių, pasirašiusių popieriniuose Piliečių parašų rinkimo lapuose, asmens duomenims. VRK 2025 m. lapkričio 24 d. atsakymu Nr. 2-815 (2.6) atsisakė tai daryti, nurodžiusi, kad RKĮ tariamai nenustato teisės Grupei stebėti piliečių elektroninį pasirašymą VRK IS. Grupė 2025 m. lapkričio 23 d. kreipėsi į VRK dėl VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 pakeitimų. Grupė 2025 m. lapkričio 23 d. prašymą papildė 2025 m. lapkričio 25 d. prašymu jai VRK IS sukurti prieigą prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo. VRK, nenurodžiusi motyvų ir teisės aktų pagrindų, 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimu Nr. Sp-165 netenkino Grupės prašymų-pasiūlymų. Be to, VRK 2025 m. gruodžio 4 d. raštu Nr. 2-843 (2.6) pranešė, kad tuo atveju, jei Grupė 2025 m. gruodžio 4 d. nepasims iš VRK popierinių piliečių parašų rinkimo lapų, tai nuo 2025 m. gruodžio 4 d. 17.00 val. VRK IS bus sukurta prieiga pasirašyti elektroniniu būdu. Pareiškėjų manymu, prieiga prie VRK IS negalėjo būti sudaryta, nes Grupė neatsiėmė popierinių parašų lapų. 2025 m. gruodžio 4 d. Grupei paimti šiuos lapus būtų ne tik nelogiška, bet ir neteisėta, nes ji 2025 m. gruodžio 1 d. pateikė skundą Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui (toliau – ir LVAT), o skundo padavimas sustabdo VRK sprendimo vykdymą (RKĮ 11 str. 9 d.).

2.2. VRK nepagrįstai riboja Grupei vykdyti įregistruotą referendumo iniciatyvą. VRK 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimu Nr. Sp-165 pagal Grupės prašymus pakeitė dalį 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157, tačiau dalies Grupės prašymų netenkino, nenurodydama to priežasčių.

2.3. Grupė prašė pakeisti VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimu Nr. Sp-157 2-uoju punktu patvirtintos Piliečių parašų rinkimo lapo formos redakciją, įrašant į jos pradžią RKĮ 14 straipsnio 3 dalies pirmąjį sakinį: „Jeigu nustatoma, kad pilietis už tą patį reikalavimą paskelbti referendumą pasirašė du ar daugiau kartų arba pasirašė ir popierinės, ir elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape, įskaičiuojamas vienas jo parašas.“, nes tokiu būdu būtų pašalintos bet kokios galimos klaidingos interpretacijos dėl piliečio pasirašymo už referendumo iniciatyvą kelis kartus. Pareiškėjų vertinimu, VRK atsisakymas dėl RKĮ 14 straipsnio 3 dalies įrašymo neatitinka LVAT praktikos dėl

gero viešojo administravimo principo. LVAT administracinėje byloje Nr. R-8-602/2025 nagrinėjo Grupės skundą dėl VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 Priedo Nr. 2 „Piliečių parašų rinkimo lapo“ trečios eilutės įrašo: „Piliētis gali pasirašyti tik vieną kartą, nepriklausomai nuo pasirašymo būdo“ panaikinimo, kaip neatitinkančio RKĮ 14 straipsnio 3 daliai, tačiau nenagrinėjo Grupės prašymo, kuris yra šios bylos dalykas – šalia VRK sukurto ir RKĮ nenumatyto įrašo: „Piliētis gali pasirašyti tik vieną kartą, nepriklausomai nuo pasirašymo būdo“ įrašyti RKĮ 14 straipsnio 3 dalies pirmąjį sakinį.

2.4. RKĮ 12 straipsnio 7 dalis nustato, kad Grupė kaupia pasirašiusių piliečių parašus su asmens duomenimis, tačiau, pareiškėjų teigimu, be prieigos prie el. būdu pasirašiusių piliečių asmens duomenų patikrinimo neįmanoma vykdyti iniciatyvos, paruošti juos patikrinti pagal RKĮ 14 straipsnio 3 dalies reikalavimus. Pats Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos 2022 m. rugpjūčio 25 d. sprendimu Nr. Sp-65 „Dėl Rinkėjų parašų rinkimo ir tikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Rinkėjų parašų rinkimo ir tikrinimo tvarkos aprašas (toliau – ir Aprašas) ir jo pakeitimai priimti pažeidžiant VRK veiklą reglamentuojantį Lietuvos Respublikos rinkimų kodeksą, nes Rinkimų kodeksas nenurodo „Rinkėjų parašų rinkimo ir tvirtinimo tvarkos aprašo“, todėl VRK veikė *ultra vires* (viršijant įgaliojimus). Nors BDAR 4 straipsnio 7 ir 8 dalys apibrėžia asmens duomenų valdytoją / tvarkytoją, tačiau RKĮ šių sąvokų nenaudoja. Todėl VRK negali Apraše pakeisti RKĮ terminus į BDAR terminus. VRK neturi teisės priskirti BDAR statusus, tačiau turi teisę ir pareigą nurodyti, kas kokias funkcijas vykdo pagal RKĮ.

2.5. VRK, nenurodžiusi motyvų ir teisės pagrindų, 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimu Nr. Sp-165 nepasisakė dėl Grupės prašymų pakeisti Piliečių parašų rinkimo lapo formą, kad ji atitiktų BDAR ir RKĮ reikalavimus dėl lapuose pasirašiusių piliečių asmens duomenų apsaugos. Grupė prašė pakeisti Aprašo 4.1 ir 4.2 punktus, nustatant, kad VRK yra duomenų valdytojas, o tie, kam išduodami parašų rinkimo lapai, laikomi duomenų tvarkytojais. Pagal BDAR 4 straipsnio 8 dalį tas, kas paruošia ir išduoda Piliečių parašų rinkimo lapus, yra duomenų valdytojas, o tas, kam išduodami šie lapai – duomenų tvarkytojas. Be to, Aprašo Priedas Nr. 13 neatitinka BDAR reikalavimų ta apimtimi, kad jame nėra Privatumo pranešimo (skaidrumo principas pagal BDAR 5 straipsnio 1 dalies a punktą). 2025 m. lapkričio 6 d. VRK patvirtintas Aprašo 4.2 punktas prieštarauja naujai atsiradusiam Aprašo 4.1 punktui. Pakeitus Aprašą, neaišku, kas piliečių referendumo iniciatyvos metu yra surinktų piliečių asmens duomenų valdytojas ir kas yra šių duomenų tvarkytojas. Grupė negali būti pasirašiusių piliečių asmens duomenų valdytoja, tik tvarko šių piliečių asmens duomenis pagal šių duomenų valdytojos VRK nustatytus tikslus ir išduotas priemones. Atsižvelgdami į tai, pareiškėjai prašo ištirti Aprašo priėmimo atitikimą ne tik BDAR ir RKĮ reikalavimams, bet ir Rinkimų kodekso 32 straipsnio 1 dalies 1 punktui.

2.6. VRK, žinodama apie tai, kad 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimas Nr. Sp-165 yra apskųstas, sąmoningai ir pažeisdama RKĮ 11 straipsnio 9 dalį, Grupei atsiuntė 2025 m. gruodžio 4 d. raštą Nr. 2-843(2.6) ir tą pačią dieną 17.00 val. VRK IS sukūrė prieigą pasirašyti el. būdu už šią referendumo iniciatyvą, nors nuo 2025 m. gruodžio 1 d. ji neturėjo teisės to daryti, todėl prašo panaikinti 2025 m. gruodžio 4 d. raštą Nr. 2-843(2.6), kuris, pareiškėjų teigimu, nebuvo suderintas su visais VRK nariais.

2.7. VRK, pažeisdama gero viešojo administravimo principą ir RKĮ reikalavimus, Aprašu ir 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimu Nr. Sp-165 nepasisakė dėl Grupės prašymų suteikti jai prieigą tvarkyti el. būdu pasirašiusių piliečių parašus ir asmens duomenis VRK IS ta pačia šių duomenų apimtimi, kaip ir popieriniuose Piliečių parašų rinkimo lapuose. VRK 2025 m. lapkričio 24 d. atsakyme į Grupės 2025 m. spalio 27 d. prašymą nurodė, kad teisės aktai nenumato tokios teisės Grupei suteikimo, tačiau šis argumentas nepagrįstas jokia teisės norma, kuri leistų VRK riboti šią Grupės teisę.

3. Atsakovas Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija atsiliepime į pareiškėjų patikslintą skundą prašė jį atmesti.

4. Komisija atsiliepime nurodė:

4.1. 2025 m. spalio 6 d. Grupė pateikė Komisijai prašymą įregistruoti Grupę dėl privalomojo referendumo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio antrosios dalies pakeitimo ir šios grupės prašomą registruoti referendumui siūlomo sprendimo tekstą. Įvertinus Grupės prašymą, buvo parengtas VRK sprendimo projektas, su kuriuo, įskaitant ir jo priedą – Piliečių parašų rinkimo lapo formą, Grupės koordinatoriai buvo supažindinti 2025 m. spalio 21 d. 2025 m. spalio 23 d. VRK priėmė sprendimą Nr. Sp-157 įregistruoti Grupę, tuo pačiu patvirtindama ir Piliečių parašų rinkimo lapo formą. Šioje formoje, be Referendumo konstitucinio įstatymo 12 straipsnio 2 dalyje numatytos privalomos informacijos, papildomai buvo įrašyta: „Pilietis gali pasirašyti tik vieną kartą, nepriklausomai nuo pasirašymo būdo“. 2025 m. spalio 29 d., nepaisydama anksčiau išreikšto pritarimo minėtam VRK sprendimui, Grupė pateikė skundą teismui (administracinė byla Nr. R-8-602/2025), pareikšdama, kad nesutinka su VRK sprendimo Nr. Sp-157 dalimi, nes, jos vertinimu, Piliečių parašų rinkimo lapo trečios eilutės įrašas „Pilietis gali pasirašyti tik vieną kartą, nepriklausomai nuo pasirašymo būdo“ ne tik klaidina rinkėjus, bet ir prieštarauja Referendumo konstitucinio įstatymo 14 straipsnio 3 daliai. LVAT 2025 m. lapkričio 19 d. sprendimu pareiškėjo Piliečių referendumo iniciatyvinės grupės, atstovaujamos koordinatoriaus Zigmo Vaišvilos, skundą atmetė. Komisija, atsižvelgdama į LVAT 2025 m. lapkričio 19 d. sprendimą bei į Grupės koordinatoriaus E. Čibirausko 2025 m. lapkričio 19 d. ir 23 d. raštus, 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimu Nr. Sp-165 nusprendė pakeisti VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimą Nr. Sp-157.

4.2. Pareiškėjai iš esmės kelia ginčą dėl to paties dalyko – Piliečių parašų rinkimo lapo formuluotės „Pilietis gali pasirašyti tik vieną kartą, nepriklausomai nuo pasirašymo būdo“ bei dėl Referendumo konstitucinio įstatymo 14 straipsnio 3 dalies taikymo. Pareiškėjai teigia, kad minėta formulė galimai klaidina piliečius ir neatitinka RKĮ 14 straipsnio 3 dalies reikalavimų, todėl, jų manymu, Piliečių parašų rinkimo lape turi būti nurodytas pažodinis RKĮ 14 straipsnio 3 dalies tekstas (pirmas sakinytis) kaip esą aiškesnė informacija iniciatyvą pasirašantiems piliečiams. Ginčas taip pat vyksta tarp tų pačių šalių – Grupės koordinatorių ir Komisijos. Administracinėje byloje Nr. R-8-602/2025 tarp tų pačių šalių galutiniu ir neskundžiamu LVAT 2025 m. lapkričio 19 d. sprendimu jau yra išspręstas ginčas dėl Piliečių parašų rinkimo lape esančios formuluotės „Pilietis gali pasirašyti tik vieną kartą, nepriklausomai nuo pasirašymo būdo“ atitikties RKĮ 14 straipsnio 3 dalies nuostatai. Taigi šioje byloje pareiškėjų reikalavimai turi *res judicata* (teismo galutinai išspręstas klausimas) požymių Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 33 straipsnio 2 dalies 4 punkto požiūriu. LVAT jau konstatavo, kad įrašas „Pilietis gali pasirašyti tik vieną kartą, nepriklausomai nuo pasirašymo būdo“ atitinka RKĮ 12 straipsnio 1 dalį ir 14 straipsnio 3 dalį, o Komisija turi teisę šiuo įrašu papildyti Piliečių parašų rinkimo lapą. Komisijos Piliečių parašų rinkimo lapui parinkta formulė yra sutrumpinta ir aiški RKĮ 14 straipsnio 3 dalies nuostatos išraiška, t. y. iš esmės perteikia tą pačią teisinę informaciją, kurią Grupė siekia papildomai įrašyti Piliečių parašų rinkimo lape.

4.3. Administracinėje byloje Nr. R-8-602/2025 pareiškėjai, be kita ko, ginčijo nuostatą, kad Grupė, jai išdavus popierinius piliečių parašų rinkimo lapus, laikoma duomenų valdytoja pagal BDAR. Tuo pagrindu pareiškėjai dėl to prašė inicijuoti norminę administracinę bylą dėl VRK 2025 m. lapkričio 6 d. sprendimu Nr. Sp-160 pakeisto šios komisijos 2022 m. rugpjūčio 25 d. sprendimu Nr. Sp-65 patvirtinto Rinkėjų parašų rinkimo ir tikrinimo tvarkos aprašo teisėtumo tyrimo, tačiau LVAT nurodė, kad Aprašo 4.1 punkte nurodyta nuostata, jog „Subjektai, kuriems yra išduoti popieriniai rinkėjų parašų rinkimo lapai, yra laikomi asmens duomenų valdytojais“, bei Aprašo 4.2 punkto nuostata, kad „Asmenų, parėmusių kandidatą, kandidatų sąrašą, piliečių iniciatyvą elektroniniu būdu Vyriausiosios rinkimų komisijos <...> priemonėmis, duomenų valdytoju laikoma VRK“, atitinka Referendumo konstitucinio įstatymo 12 straipsnio 5 dalies ir 7 dalies nuostatas. Taigi pareiškėjų teiginiai, kad Aprašo 4.1 ir 4.2 punktų nuostatos prieštarauja BDAR yra nepagrįsti ir *res judicata* pagrindu nenagrinėtini. Rinkimų kodekso 80 straipsnio 2 dalyje aiškiai nustatyta, kad rinkėjų parašų rinkimo lapų, įskaitant ir rinkėjų parašų, gautų elektroniniu

būdu, tikrinimo tvarką nustato Komisija. Be to, RKĮ 20 straipsnyje nustatyta, kad pasirengimas referendumui vyksta, referendumas organizuojamas ir vykdomas vadovaujantis Rinkimų kodekse nustatyta rinkimų organizavimo ir vykdymo tvarka tiek, kiek šiame įstatyme nenustatyta kitaip. Todėl tiek Aprašo nuostatos, tiek pats Aprašas yra teisėti.

4.4. 2025 m. lapkričio 27 d. vykusio Komisijos posėdžio metu Grupės koordinatoriams buvo pateikta išsami informacija apie asmens duomenų apsaugą, todėl pareiškėjų teiginiai, kad Komisija Grupei nepateikė jokių paaiškinimų, neatitinka faktinių aplinkybių.

4.5. Pareiškėjų teiginiai, kad nesuteikus Grupei prieigos prie elektroniniu būdu pasirašiusių piliečių asmens duomenų, įskaitant piliečių pasirašymo stebėjimą „on-line“ režime, neįmanoma vykdyti referendumo iniciatyvos, yra nepagrįsti, nes RKĮ 14 straipsnio 3 dalis reglamentuoja piliečių parašų tikrinimą, kuris pagal šią nuostatą yra priskirtas išimtinai Komisijos kompetencijai, be to, nei RKĮ 14 straipsnio 3 dalies, nei kitos šio teisės akto nuostatos nesuteikia Grupei teisės susipažinti su VRK IS tvarkomais elektroniniu būdu pasirašiusių piliečių asmens duomenimis, o Grupės prašoma prieiga nėra būtina įgyvendinti referendumo iniciatyvą. Be kita ko, informacija apie piliečių, pasirašiusių už iniciatyvą, skaičių yra viešai skelbiama VRK tinklalapyje.

4.6. Pagal RKĮ 11 straipsnio 9 dalį skundo dėl Komisijos sprendimo registruoti ar neregistruoti piliečių referendumo iniciatyvinę grupę padavimas sustabdo tokio sprendimo vykdymą. Ši nuostata taikytina tik materialiam Komisijos sprendimui – registruoti arba neregistruoti piliečių referendumo iniciatyvinę grupę. Tai reiškia, kad apskundus tokį sprendimą, gali būti sustabdomas tik jo teisinis rezultatas – iniciatyvinės grupės laikymas įregistruota ar neįregistruota. Tačiau procedūriniai Komisijos veiksmai, atliekami po piliečių referendumo iniciatyvinės grupės įregistravimo (pavyzdžiui, piliečių parašų rinkimo lapų išdavimas, prieigos prie elektroninės parašų rinkimo formos sukūrimas), nepatenka į RKĮ 11 straipsnio 9 dalies sprendimų automatinio stabdymo taikymo sritį. Nagrinėjamu atveju ginčas yra procedūrinio pobūdžio. Skundu pareiškėjai siekia pakeisti ar panaikinti atskiras piliečių parašų rinkimo procedūras ar išvengti jų taikymo, tačiau pats Grupės įregistravimo faktas nėra ginčijamas. Net jei būtų laikoma, kad skundo padavimas sustabdė VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 (su pakeitimu) vykdymą, ši aplinkybė savaime nesuponuoja, jog jame nustatyta parašų rinkimo lapų išdavimo ir prieigos prie elektroninės parašų rinkimo formos sukūrimo data – 2025 m. gruodžio 4 d. – yra neteisėta. Skundas teismui buvo paduotas tik 2025 m. gruodžio 8 d., t. y. jau pasibaigus nustatytam parašų rinkimo lapų išdavimo terminui (2025 m. gruodžio 4 d.). Taigi piliečių referendumo iniciatyvos teisės įgyvendinimo terminas pagrįstai pradėtas skaičiuoti nuo prieigos prie elektroninės parašų rinkimo formos sukūrimo ir paskutinės RKĮ numatytos parašų rinkimo lapų išdavimo dienos – 2025 m. gruodžio 4 d. Atitinkamai pareiškėjų reikalavimai panaikinti 2025 m. lapkričio 27 d. sprendime Nr. Sp-165 nustatytas datas laikytini nepagrįstais.

4.7. VRK 2025 m. gruodžio 4 d. raštas Nr. 2-843(2.6) yra informacinio pobūdžio dokumentas, kuriuo Grupei tik primenama, kad iki 2025 m. gruodžio 4 d. 17.00 val. ji turi teisę atsiimti popierinius piliečių parašų rinkimo lapus bei kad tą dieną bus sukurta prieiga prie elektroninės parašų rinkimo formos VRK IS. Taip pat buvo akcentuota, kad jei lapai nebūtų atsiimti iki minėto termino, prieiga būtų sukurta po 17.00 val. Šis raštas nėra savarankiškas administracinis sprendimas, Grupei sukuriantis (panaikinantis) teises ir (ar) pareigas, todėl pareiškėjų reikalavimas dėl minėto rašto panaikinimo yra nepagrįstas.

4.8. VRK 2025 m. lapkričio 24 d. raštu Nr. 2-815(2.6) buvo atsakyta į Grupės koordinatoriaus Z. Vaišvilos 2025 m. spalio 27 d. paklausimą (reg. Nr. 1-1547(2.6)). Atsakymas buvo pateiktas laiku, nepažeidžiant Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme (toliau – ir VAĮ) nustatytą terminą. Tai, kad Grupės koordinatoriaus netenkina atsakymo turinys, savaime nedaro jo neteisėtu. Be to, raštas yra tinkamai motyvuotas ir pagrįstas, įvertinant duomenų apsaugos reikalavimus ir teisės aktų nuostatas, kurios riboja Grupės teisę gauti prieigą prie elektroniniu būdu pasirašiusių piliečių asmens duomenų.

5. Tretieji suinteresuoti asmenys atsiliiepimo į pareiškėjų skundą nepateikė.

6. Teismo posėdžio metu teisėjų kolegija išsprendė pareiškėjų 2025 m. gruodžio 16 d., 2025 m. gruodžio 18 d. ir 2025 m. gruodžio 22 d. procesinius prašymus ir juos tenkino iš dalies – prijungė prie bylos papildomus įrodymus (VRK 2025 m. lapkričio 24 d., 2025 m. lapkričio 27 d. ir 2025 m. gruodžio 17 d. atsakymus), tačiau netenkino kitų pareiškėjų prašymų (dėl Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos dalyvavimo teismo posėdyje būtinumo, dėl VRK 2025 m. lapkričio 27 d. atsakymo Nr. 2-825(2.6) ir 2025 m. gruodžio 17 d. atsakymo Nr. 2-868(2.6) panaikinimo).

7. Teismo posėdžio metu pareiškėjai palaikė procesiniuose dokumentuose išdėstytas aplinkybes ir nurodė, kad, priešingai nei administracinėje byloje Nr. R-8-602/2025, pareiškėjai prašo ne pakeisti, o papildyti Piliečių parašų rinkimo lapo formos pirmojo lapą, įrašant RKĮ 14 straipsnio 3 dalies pirmąjį sakinį. Pareiškėjų teigimu, dabartinė formuluotė Piliečių parašų rinkimo lape yra neaiški. Be to, Aprašo nuostatos neatitinka BDAR, RKĮ ir RK nuostatų. 2025 m. lapkričio 27 d. vykusio posėdžio metu VRK neišreiškė pozicijos dėl BDAR reikalavimų, posėdžio protokolas ir vaizdo įrašas patvirtina, kad posėdžio metu tik buvo išdėstyti VRK darbuotojo R. Stabingio samprotavimai. VRK neatsikirta į skundo argumentus, kad RKĮ nustato Referendumo iniciatyvinės grupės ir VRK funkcijas, bet ne BDAR reglamentuojamų asmenų statusus. RKĮ ir Rinkimų kodeksas nesuteikė teisės VRK priskirti BDAR statusus. VRK, priimdama Aprašą, viršijo savo įgaliojimus. Aprašas neatitinka Rinkimų kodekso 32 straipsnio 1 dalies 1 punkto, BDAR reikalavimų. VRK Rinkimų kodeksas ir RKĮ nenumato galimybės drausti Piliečių iniciatyvinei grupei prisijungti prie VRK IS ir matyti, kas vyksta su elektroniniais parašais. Kadangi Grupei yra suteikta teisė rinkti parašus, tai pagal įstatymo nuostatas turėtų būti suteikta galimybė ir stebėti el. parašus.

8. Teismo posėdžio metu VRK atstovai palaikė atsiliepime į skundą išdėstytus argumentus bei nurodė, kad administracinėje byloje Nr. R-8-602/2025 teismas išsamiai pasisakė, kas yra duomenų tvarkytojas ir duomenų valdytojas. Šis klausimas jau yra išspręstas įsiteisėjusiu teismo sprendimu. Šiuo atveju pareiškėjai siekia peržiūrėti jau įsiteisėjusį teismo sprendimą. Atsakovo vertinimu, pareiškėjai skundžia informacinio pobūdžio raštus, kurie neturėtų būti panaikinami.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

II.

9. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl VRK 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimo Nr. Sp-165 „Dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 „Dėl iniciatyvinės grupės privalomajam referendumui paskelbti įregistravimo“ pakeitimo“ dalių, kuriomis pakeisti VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 3 ir 4 punktai, VRK 2025 m. lapkričio 24 d. atsakymo Nr. 2-815(2.6) „Dėl prašymo pakeisti tvarką“ ir VRK 2025 m. gruodžio 4 d. rašto Nr. 2-843(2.6) „Dėl popierinių piliečių parašų rinkimo lapų atsiėmimo“ teisėtumo ir pagrįstumo bei VRK įpareigojimo atlikti tam tikrus veiksmus.

10. Remiantis bylos duomenimis nustatyta, kad:

10.1. VRK 2025 m. spalio 23 d. priėmė sprendimą Nr. Sp-157 „Dėl iniciatyvinės grupės privalomajam referendumui paskelbti įregistravimo“, kuriuo nusprendė: 1) įregistruoti 18 Lietuvos Respublikos piliečių, turinčių rinkimų teisę, iniciatyvinę grupę privalomajam referendumui dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio pakeitimo paskelbti ir patvirtinti Grupės įregistravimo aktą (1 priedas); 2) patvirtinti Piliečių parašų rinkimo lapo formą (2 priedas) ir išduoti 5 000 vnt. parašų rinkimo lapų; 3) išduoti popierinius parašų rinkimo lapus ir sukurti prieigą prie elektroninės Piliečių parašų rinkimo lapo formos VRK IS 2025 m. spalio 30 d.; 4) nustatyti, kad Grupė, per nustatytą terminą (6 mėn.) surinkusi 300 000 rinkimų teisę turinčių Lietuvos Respublikos piliečių parašų dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, surašo piliečių parašų rinkimo baigiamąjį aktą, kurį kartu su piliečių parašais perduoda VRK ne

vėliau kaip paskutinę šio termino dieną (2026 m. balandžio 30 d.) iki 17 val. Per 6 mėnesius nesurinkus reikiamo Lietuvos Respublikos piliečių parašų skaičiaus, tolesnis parašų rinkimas nutraukiamas; 5) nustatyti, kad Grupės teikimu iniciatyvinės grupės koordinatoriais yra skiriami Egidijus Čibirauskas ir Zigmas Vaišvila. Koordinatoriai yra atsakingi už Komisijos išduotų piliečių parašų rinkimo lapų priėmimą, tinkamą panaudojimą, apskaitą ir grąžinimą.

10.2. Piliečių referendumo iniciatyvinė grupė, atstovaujama Zigmo Vaišvilos, nesutikdama su VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 priedo Nr. 2 įrašu Piliečių parašų rinkimo lapo trečioje eilutėje („Pilietis gali pasirašyti tik vieną kartą, nepriklausomai nuo pasirašymo būdo“), kaip prieštaraujančiu Referendumo konstitucinio įstatymo 14 straipsnio 3 daliai, ir prašydama panaikinti ar pakeisti šią formulotę, taip pat prašydama pakoreguoti minėto VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 3–4 punktus atsižvelgiant į tai, kad skundo padavimas sustabdė VRK sprendimo vykdymą, su skundu kreipėsi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą.

10.3. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2025 m. lapkričio 19 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. R-8-602/2025 pareiškėjo Piliečių referendumo iniciatyvinės grupės, atstovaujamos koordinatoriaus Zigmo Vaišvilos, skundą atmetė.

10.4. 2025 m. lapkričio 20 d. Grupės koordinatorius E. Čibirauskas kreipėsi į VRK su prašymu (reg. Nr. 1-1648(2.6)) patikslinti VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 sprendimo dalis, susijusias su parašų rinkimo datų nustatymu.

10.5. VRK 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimu Nr. Sp-165 nusprendė pakeisti VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimą Nr. Sp-157: 1) pakeisti 2 punktu patvirtintą piliečių parašų rinkimo lapo formą ir ją išdėstyti naują redakcija; 2) pakeisti 3 punktą ir jį išdėstyti taip: „3. Išduoti popierinius parašų rinkimo lapus ir sukurti prieigą prie elektroninės piliečių parašų rinkimo lapo formos Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinėje sistemoje 2025 m. gruodžio 4 d.“; 3) pakeisti 4 punktą ir jį išdėstyti taip: „4. Nustatyti, kad iniciatyvinė grupė, per nustatytą terminą (6 mėn.) surinkusi 300 000 rinkimų teisę turinčių Lietuvos Respublikos piliečių parašų dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, surašo piliečių parašų rinkimo baigiamąjį aktą, kurį kartu su piliečių parašais perduoda Vyriausiajai rinkimų komisijai ne vėliau kaip paskutinę šio termino dieną (2026 m. birželio 4 d.) iki 17 val. Per 6 mėnesius nesurinkus reikiamo Lietuvos Respublikos piliečių parašų skaičiaus, tolesnis parašų rinkimas nutraukiamas“.

10.6. Be to, Grupė 2025 m. spalio 27 d. kreipėsi į VRK, prašydama pakeisti ar nustatyti VRK tvarką, leidžiant Grupei „on-line“ režime stebėti piliečių pasirašymo VRK IS duomenis ir šių piliečių asmens duomenis, kurie yra identiški piliečių, pasirašiusių piliečių parašų rinkimo lapuose, asmens duomenims.

10.7. VRK 2025 m. lapkričio 24 d. atsakymu Nr. 2-815(2.6) „Dėl prašymo pakeisti tvarką“, vadovaudamasi RKĮ 12 straipsnio 5 ir 7 dalimis, 14 straipsnio 1 ir 3 dalimis bei Aprašu, Grupės prašymo netenkino, nurodydama, kad esamas teisinis reguliavimas nenumato teisės Grupei stebėti piliečių pasirašymą elektroniniame piliečių parašų rinkimo lape VRK IS „on-line“ režimu, tačiau numato galimybę susipažinti su parašų tikrinimo rezultatais.

10.8. VRK 2025 m. gruodžio 4 d. raštu Nr. 2-843(2.6) „Dėl popierinių piliečių parašų rinkimo lapų atsiėmimo“ informavo Grupę, kad pagal VRK 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimą Nr. Sp-165 Grupė iki 2025 m. gruodžio 4 d. VRK darbo pabaigos (17.00 val.) turi teisę atsiimti popierinius piliečių parašų rinkimo lapus ir tuo pačiu bus sukurta prieiga prie elektroninės piliečių parašų rinkimo lapo formos VRK informacinėje sistemoje. Jeigu popieriniai piliečių parašų rinkimo lapai nebūtų atsiimti iki 2025 m. gruodžio 4 d. VRK darbo laiko pabaigos (17.00 val.), prieiga prie elektroninės piliečių parašų rinkimo lapo formos VRK informacinėje sistemoje bus sukurta po 2025 m. gruodžio 4 d. 17.00 val. Taip pat grupė informuota, kad Referendumo konstitucinio įstatymo 12 straipsnio 6 dalyje numatytas piliečių iniciatyvos teisei įgyvendinti nustatytas 6 mėnesių terminas prasidės 2025 m. gruodžio 4 d. ir tuo atveju, jei Grupė neatvyktų atsiimti popierinių piliečių parašų rinkimo lapų.

*Dėl RKĮ 14 straipsnio 3 dalies pirmojo sakinio įrašymo į Piliečių parašų rinkimo lapus
ir Aprašo nuostatų teisėtumo ištyrimo*

11. Pareiškėjai skunde prašo įpareigoti VRK priimti sprendimą dėl Grupės prašymo Piliečių parašų rinkimo lapo formos pirmojo lapo viršuje įrašyti Referendumo konstitucinio įstatymo 14 straipsnio 3 dalies pirmąjį sakinį: „Jeigu nustatoma, kad pilietis už tą patį reikalavimą paskelbti referendumą pasirašė du ar daugiau kartų arba pasirašė ir popierinės, ir elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape, įskaičiuojamas vienas jo parašas.“

12. Teisėjų kolegija, vertindama šį pareiškėjų prašymą, pirmiausiai pažymi, jog pagal ABTĮ 16 straipsnio 1 dalį įsiteisėjęs teismo sprendimas ir nutartis yra privalomi visoms valstybės institucijoms, pareigūnams ir tarnautojams, įmonėms, įstaigoms, organizacijoms, kitiems fiziniams bei juridiniams asmenims ir turi būti vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Įsiteisėjęs teismo sprendimas turi *res judicata* (lot. teismo išspręsta byla) galią tiek administracinės bylos proceso šalims, tiek bylą nagrinėjančiam teismui (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1065/2010). ABTĮ 57 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad faktai, nustatyti įsiteisėjusiu teismo sprendimu vienoje administracinėje ar civilinėje byloje, iš naujo neįrodinėjami nagrinėjant kitas administracines bylas, kuriose dalyvauja tie patys asmenys. Įsiteisėjęs teismo sprendimas, kaip teisės taikymo aktas, pasižymi išskirtine teisine galia ir yra privalomas visiems asmenimis ir visoms valdžios institucijoms. Tokio sprendimo priėmimas ir atitinkamų faktų (aplinkybių) konstatavimas jame reiškia, kad šalių ginčas yra išspręstas galutinai, visiems laikams ir teismo nustatytos aplinkybės (faktai) nebegali būti revizuojamos kokių nors kitų institucijų (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 16 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-54/2012).

13. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2025 m. lapkričio 19 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. R-8-602/2025 išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo Piliečių referendumo iniciatyvinės grupės, atstovaujamos koordinatoriaus Zigmo Vaišvilos, skundą atsakovui Lietuvos Respublikos vyriausiajai rinkimų komisijai dėl sprendimo dalies panaikinimo. Šioje byloje pareiškėjas, nesutikdamas su VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 priedo Nr. 2 įrašu Piliečių parašų rinkimo lapo trečioje eilutėje „Pilietis gali pasirašyti tik vieną kartą, nepriklausomai nuo pasirašymo būdo“, kreipėsi į teismą, teigdamas, kad šis įrašas prieštarauja Referendumo konstitucinio įstatymo 14 straipsnio 3 daliai ir klaidina rinkėjus. LVAT, vadovaudamasis RKĮ 12 straipsniu, 14 straipsnio 3 dalimi bei Aprašo (2025 m. birželio 12 d. sprendimo

Nr. Sp-127 redakcija) 3 punktu, pažymėjo, jog Referendumo konstitucinio įstatymo 12 straipsnio 1 dalies nuostatos suteikia teisę Komisijai Piliečių parašų rinkimo lape nurodyti papildomą informaciją, reikalingą šiame įstatyme nustatytiems reikalavimams užtikrinti. Todėl VRK 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 priede Nr. 2 Piliečių parašų rinkimo lapo trečioje eilutėje pateiktą papildomą informaciją teismas vertino kaip įrašyta teisėtai. Taip pat LVAT pažymėjo, kad iš esmės tokia pati nuostata dėl Piliečių parašų rinkimų lapų nagrinėjimo yra įtvirtinta aktualaus Referendumo konstitucinio įstatymo 14 straipsnio 3 dalyje, nurodant, kad jeigu nustatoma, jog pilietis už tą patį reikalavimą paskelbti referendumą pasirašė du ar daugiau kartų arba pasirašė ir popierinės, ir elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape, įskaičiuojamas vienas jo parašas. LVAT konstatavo, kad Komisijos pateiktoje papildomoje informacijoje „Pilietis gali pasirašyti tik vieną kartą, nepriklausomai nuo pasirašymo būdo“ yra pateikta sutrumpinta šiuo metu galiojančio Referendumo konstitucinio įstatymo 14 straipsnio 3 dalies nuostata, kad piliečiui pasirašius du ar daugiau kartų arba pasirašius ir popierinės, ir elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape, įskaičiuojamas vienas jo parašas, t. y. kad pareiškėjas gali pasirašyti tik vieną kartą arba popierine, arba elektronine forma (nepriklausomai nuo formos), ką ir nurodė Komisija. LVAT vertinimu, Komisijos pateikta informacija atitinka tiek Referendumo konstitucinio įstatymo 12 straipsnio 1 dalies, tiek 14 straipsnio 3 dalies nuostatas.

14. Įvertinus nurodytas aplinkybes dėl įsiteisėjusio teismo sprendimo privalomumo tiek administracinės bylos proceso šalims, tiek bylą nagrinėjančiam teismui ir atsižvelgus į tai, kad LVAT 2025 m. lapkričio 19 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. R-8-602/2025 yra įsiteisėjęs, darytina išvada, jog klausimas dėl Piliečių parašų rinkimo lape esančios formuluotės „Pilietis gali pasirašyti tik vieną kartą, nepriklausomai nuo pasirašymo būdo“ teisėtumo ir atitikties RKĮ 14 straipsnio 3 daliai jau yra išspręstas įsiteisėjusiu LVAT 2025 m. lapkričio 19 d. sprendimu.

15. Nors pareiškėjai teigia, jog administracinėje byloje Nr. R-8-602/2025 buvo sprendžiamas kitoks klausimas, t. y. toje byloje Grupė prašė pakeisti Piliečių parašų rinkimo lapo formos pirmojo lapo viršuje įrašytą informaciją, o nagrinėjamoje administracinėje byloje prašoma papildomai įrašyti Referendumo konstitucinio įstatymo 14 straipsnio 3 dalies pirmąjį sakinį, teisėjų kolegijos nuomone, šių pareikštų reikalavimų abiejose administracinėse bylose pagrindas ir dalykas iš esmės sutampa, jais siekiama to paties tikslo, todėl pakeista lingvistinė reikalavimo formuluotė nereiškia, kad pareikštas naujas, administraciniame teisme nenagrinėtas reikalavimas.

16. Esant tokioms aplinkybėms, administracinės bylos dalis pagal pareiškėjų reikalavimą įpareigoti VRK priimti sprendimą dėl Grupės prašymo Piliečių parašų rinkimo lapo formos pirmojo lapo viršuje įrašyti Referendumo konstitucinio įstatymo 14 straipsnio 3 dalies pirmąjį sakinį nutrauktina, esant įsiteisėjusiam teismo sprendimui, priimtam dėl ginčo tarp tų pačių ginčo šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu (ABTĮ 103 str. 2 p.).

17. Pareiškėjai yra pareiškę prašymą inicijuoti norminę administracinę bylą dėl Komisijos 2025 m. lapkričio 6 d. sprendimu Nr. Sp-160 pakeisto Komisijos 2022 m. rugpjūčio 25 d. sprendimu Nr. Sp-65 patvirtinto Rinkėjų parašų rinkimo ir tikrinimo tvarkos aprašo (toliau – ir Aprašas) teisėtumo tyrimo. Pažymėtina, jog LVAT 2025 m. lapkričio 19 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. R-8-602/2025 netenkino pareiškėjų prašymo inicijuoti norminę administracinę bylą, nuroydamas, kad nagrinėjamoje byloje nėra pagrindo manyti, jog dėl pareiškėjo iškeltų abejonių dėl Aprašo 3 ir 4 punktų neatitikimo Referendumo konstituciniam įstatymui ir BDAR yra teisinis pagrindas pradėti tyrimą dėl minėtų Aprašo punktų teisėtumo. Teisėjų kolegijai, nagrinėjančiai šią administracinę bylą, taip pat nekyla abejonių Aprašo nuostatų, kiek tai liečia ginčo dalyką, teisėtumu, todėl pareiškėjų prašymas netenkinamas.

Dėl prieigos prie elektroniniu būdu pasirašiusių piliečių asmens duomenų Grupei suteikimo

18. Nagrinėjamoje byloje pareiškėjai siekia, kad Piliečių iniciatyvinei grupei būtų suteikta prieiga VRK informacinėje sistemoje, sudaranti galimybę stebėti piliečių, pasirašiusių elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape, asmens duomenis.

19. Referendumo konstitucinio įstatymo 10 straipsnio 1 dalis numato, kad Referendumo paskelbimo iniciatyvos teisė priklauso piliečiams ir Seimui. To paties įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog Piliečių referendumo paskelbimo iniciatyvos teisę piliečiai įgyvendina tiesiogiai. Šiam tikslui iš ne mažiau kaip 15 piliečių, turinčių rinkimų teisę, sudaroma grupė. Grupės atstovas atvyksta į Vyriausiąją rinkimų komisiją ir pateikia jai prašymą įregistruoti grupę ir referendumui siūlomo sprendimo tekstą bei preliminariai suderina klausimą dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos posėdžio datos. Referendumo konstitucinio įstatymo 11 straipsnio 4 dalyje nurodyta, jog Vyriausioji rinkimų komisija ne vėliau kaip per 15 darbo dienų nuo šio straipsnio 1 dalyje nurodyto prašymo gavimo dienos savo posėdyje priima sprendimą dėl grupės registravimo. Teisės aktų registre paskelbus Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimą įregistruoti grupę, Seimo Pirmininkas artimiausiame Seimo posėdyje praneša Seimui apie piliečių iniciatyvą paskelbti referendumą.

20. Referendumo konstitucinio įstatymo 11 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad VRK ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo grupės įregistravimo dienos turi išduoti jai piliečių parašų rinkimo lapus, taip pat Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinėje sistemoje sukurti prieigą prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo ir sudaryti galimybę jame pasirašyti.

21. Referendumo konstitucinio įstatymo 12 straipsnio 3 dalyje įtvirtina, jog grupė, remdamasi Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimu įregistruoti grupę, turi teisę organizuoti piliečių parašų rinkimą ir apie tai daryti pranešimus visuomenės informavimo priemonėse. Grupės įgalioti atstovai, užtikrindami piliečių parašų rinkimo lape pasirašančių piliečių duomenų apsaugą, turi teisę rinkti piliečių parašus viešose vietose, piliečių sutikimu – jų gyvenamosiose patalpose. Piliečiai gali Vyriausiosios rinkimų komisijos nustatyta tvarka reikalavimą paskelbti referendumą pasirašyti ir elektroninių ryšių priemonėmis (RKĮ 12 str. 4 d.). Pagal to paties straipsnio 5 dalį šio įstatymo priede nustatytą formą atitinkančiame elektroniniame piliečių parašų rinkimo lape per šio straipsnio 6 dalyje nurodytą terminą piliečiai turi teisę pasirašyti Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinėje sistemoje elektroninių ryšių priemonėmis Vyriausiosios rinkimų komisijos nustatyta tvarka. Vyriausioji rinkimų komisija turi užtikrinti piliečių, elektroninių ryšių priemonėmis pasirašančių elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape, duomenų apsaugą. Šie duomenys yra tvarkomi vadovaujantis 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) ir kitais teisės aktais.

22. Komisija 2022 m. rugpjūčio 25 d. sprendimu Nr. SP-65 yra patvirtinusi Rinkėjų parašų rinkimo ir tikrinimo tvarkos aprašą (2025 m. lapkričio 6 d. sprendimo Nr. Sp-160 redakcija), kurio 3 punkte nurodyta, kad rinkėjų parašus gali rinkti kandidatai, politinės partijos, politiniai komitetai, piliečių iniciatyvinės grupės (toliau – Subjektai). Rinkėjų parašai renkami popieriniuose rinkėjų parašų rinkimo lapuose ir (arba) elektroniniu būdu. Rinkėjai savo parašais gali paremti kiekvieną kandidatą, kiekvieną kandidatų sąrašą, kiekvieną piliečių referendumo ar įstatymo leidybos iniciatyvą tik po vieną kartą, nepriklausomai nuo to, ar rinkėjai pasirašo elektroniniu būdu, ar popieriniuose rinkėjų parašų rinkimo lapuose.

23. Teisėjų kolegija, įvertinusi nustatytą teisinį reguliavimą, pažymi, kad Lietuvos Respublikos referendumo konstituciniame įstatyme piliečių referendumo iniciatyvinei grupei *expressis verbis* (aiškiais žodžiais) suteikta teisė organizuoti piliečių parašų rinkimą. Ši teisė nėra kaip nors ribojama, nustatant skirtingas piliečių parašų popieriniuose ir elektroniniuose parašų rinkimo lapuose sąlygas, išskyrus technologinius skirtumus, susijusius su parašų įforminimu. Atsižvelgus į tai, jog Referendumo konstituciniame įstatyme nėra nustatytas draudimas piliečių referendumo iniciatyvinei grupei suteikti prieigą prie elektroniniu būdu pasirašiusių piliečių asmens duomenų, priešingai, RKĮ 11 straipsnio 5 dalis nagrinėjamos bylos kontekste aiškinama taip, jog prieiga Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinėje sistemoje prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo sukurtina ir piliečių referendumo iniciatyvinei grupei, darytina išvada, jog tam, kad piliečių referendumo iniciatyvinė grupė turėtų realią galimybę tinkamai įgyventi savo Referendumo konstitucinio įstatymo 12 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą teisę organizuoti piliečių parašų rinkimą, jai turi būti suteikta galimybė stebėti elektroniniu būdu pasirašiusių asmenų duomenis, siekiant nustatyti, ar nesidubliuoja parašai popieriniuose rinkėjų parašų rinkimo lapuose ir parašai elektroniniuose parašų rinkimo lapuose, kaip to reikalauja RKĮ 14 straipsnio 3 dalis. Tik turėdama tokius duomenis, Grupė galės savalaikiai nustatyti, ar yra surinkta pakankamai piliečių parašų, ar reikia intensyvinti parašų rinkimą, ar galima jau atlikti RKĮ 12 straipsnio 7 dalyje numatytus veiksmus. Taigi, teisėjų kolegijos nuomone, VRK, vykdydama RKĮ 11 straipsnio 5 dalyje numatytas pareigas, turi piliečių referendumo iniciatyvinei grupei ne tik išduoti popierinius rinkėjų parašų rinkimo lapus, bet ir suteikti jai prieigą stebėti piliečių pasirašymą elektroniniame piliečių parašų rinkimo lape VRK informacinėje sistemoje.

24. Nagrinėjamu atveju Grupė kreipėsi į VRK, prašydama suteikti prieigą stebėti piliečių pasirašymą elektroniniame piliečių parašų rinkimo lape VRK informacinėje sistemoje, tačiau VRK 2025 m. lapkričio 24 d. atsakymu Nr. 2-815(2.6) „Dėl prašymo pakeisti tvarką“ šio prašymo netenkinio. Atsižvelgiant šios nutarties 22 punkte nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad VRK 2025 m. lapkričio 24 d. atsakymas Nr. 2-815(2.6) „Dėl prašymo pakeisti tvarką“ negali būti

pripažintas pagrįstu ir teisėtu ir turi būti panaikintas kaip neteisėtas iš esmės, nes savo turiniu prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui – Referendumo konstitucinio įstatymo 11 straipsnio 5 daliai ir 12 straipsnio 2 daliai (ABTĮ 91 str. 1 d. 1 p.).

Dėl kitų reikalavimų

25. Pažymėtina, kad Referendumo konstitucinio įstatymo 12 straipsnio 6 dalyje nustatytas 6 mėnesių terminas skaičiuojamas nuo tada, kai VRK išduoda piliečių parašų rinkimo lapus ir sukuria prieigą prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamu atveju šis terminas turėtų būti pradedamas skaičiuoti nuo tada, kai piliečių referendumo iniciatyvinei grupei išduodami popieriniai parašų rinkimo lapai ir kartu suteikiama galimybė stebėti elektroniniu būdu pasirašiusių asmenų duomenis.

26. Kadangi VRK 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimu Nr. Sp-165 buvo nustatyti popierinių parašų rinkimo lapų išdavimo ir prieigos prie elektroninės piliečių parašų rinkimo formos VRK IS suteikimo terminas (2025 m. gruodžio 4 d.) bei piliečių referendumo iniciatyvos įgyvendinimo terminas (iki 2026 m. birželio 4 d. 17 val.), tačiau Grupė, negalėdama tinkamai įgyvendinti savo iniciatyvos kreipėsi į teismą ir neatsiėmė popierinių piliečių parašų rinkimo lapų, teisėjų kolegijos vertinimu, naikintini VRK 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimo Nr. Sp-165 2 ir 3 punktai, o VRK, atsižvelgusi į teismo sprendimą šioje byloje, turėtų nustatyti naujus terminus piliečių referendumo iniciatyvinei grupei.

27. Teisėjų kolegija, įvertinusi tai, kad VRK 2025 m. gruodžio 4 d. raštu Nr. 2-843(2.6) „Dėl popierinių piliečių parašų rinkimo lapų atsiėmimo“ tik informavo Grupę apie galimybę atsiimti popierinius piliečių parašų rinkimo lapus ir prieigos prie elektroninės piliečių parašų rinkimo lapo formos VRK informacinėje sistemoje sukūrimą, daro išvadą, jog šis raštas yra tik informacinio pobūdžio dokumentas, nesukeliantis teisinių pasekmių pareiškėjams, todėl nagrinėjamu atveju negali būti ginčo administraciniame teisme objektu.

28. Nagrinėjamos bylos kontekste primintina, kad viešojo administravimo, o konkrečiai referendumo organizavimo srityje priimami įvairaus pobūdžio aktai, tačiau ne visų jų teisėtumas ir pagrįstumas gali būti tikrinamas administraciniuose teismuose. Administraciniai aktai, dėl kurių galima pateikti skundą pagal ABTĮ 5 straipsnio 3 dalies 1 punktą ir 23 straipsnio 1 dalį, yra visi viešojo administravimo subjektų priimti aktai, nepaisant tų aktų formos, taip pat veiksmai (neveikimas), sukeliantys asmeniui teisines pasekmes, t. y. darantys įtaką asmenų teisėms ar įstatymų saugomiems interesams (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. liepos 10 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-391/2009).

29. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą yra konstatavęs, kad administraciniai aktai, dėl kurių galima pateikti skundą, pagal ABTĮ 5 straipsnio 3 dalies 1 punktą ir 23 straipsnio 1 dalį, yra visi viešojo administravimo subjektų priimti teisės aktai, nepaisant tų aktų formos, taip pat veiksmai (neveikimas), sukeliantys asmeniui teisines pasekmes, t. y. darantys įtaką asmenų teisėms ar įstatymų saugomiems interesams. Remiantis šiomis teisės normomis, administraciniais teismams priskirta nagrinėti administracines bylas dėl viešojo administravimo subjektų priimtų teisės aktų, taip pat veiksmų (neveikimo), darančių įtaką asmenų teisėms ar įstatymų saugomiems interesams, teisėtumo (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. rugsėjo 25 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-540/2008, 2012 m. sausio 9 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁷⁵⁶-868/2011, 2016 m. lapkričio 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-881-492/2016). Tuo atveju, kai skundo priėmimo nagrinėti stadijoje akivaizdu, kad skundžiamas aktas ar veiksmas, jokių teisinių pasekmių nesukelia, kad jis negali būti ginčo administraciniame teisme objektu, skundą galima atsisakyti priimti nagrinėti, o skundą priėmus nagrinėti, administracinę bylą nutraukti kaip nepriskirtiną administraciniais teismams, kadangi, nagrinėdamas skundus dėl teisinių pasekmių negalinčių sukelti ir nesukeliančių aktų ar veiksmų, teismas asmens teisių apginti negalėtų, nes net ir skundo tenkinimo atveju, asmens teisių ir pareigų

apimtis nepasikeistų, o pats procesas būtų iš esmės beprasmis (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. balandžio 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-172/2010; 2010 m. spalio 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS¹⁴³-560/2010).

30. Pagal ABTĮ 103 straipsnio 1 punktą teismas nutraukia bylą, jei ji nepriskirtina administracinių teismų kompetencijai, išskyrus atvejus, kai byla teisinga bendrosios kompetencijos teismui.

31. Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, administracinės bylos dalis pagal pareiškėjų skundo reikalavimą panaikinti VRK 2025 m. gruodžio 4 d. raštą Nr. 2-843(2.6) „Dėl popierinių piliečių parašų rinkimo lapų atsiėmimo“, nutraukta ABTĮ 103 straipsnio 1 punkto pagrindu.

32. Pareiškėjai skunde, be kita ko, prašo įpareigoti VRK priimti sprendimus dėl Grupės prašymų, susijusių su privalomų BDAR ir referendumo konstitucinio įstatymo reikalavimų dėl piliečių asmens duomenų apsaugos. Pareiškėjų teigimu, VRK, pakeisdama Aprašo 4.1 ir 4.2 punktus, veikė *ultra vires* (viršijant įgaliojimus), nes nustatė BDAR naudojamus terminus, kurių neregulmentuoja Referendumo konstitucinis įstatymas, todėl minėti Aprašo 4.1 ir 4.2 punktai turėtų būti pakeisti, nustatant, kad VRK yra duomenų valdytojas, o tie, kam išduodami parašų rinkimo lapai, laikomi duomenų tvarkytojais.

33. Pažymėtina, kad Rinkimų kodekso 80 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad rinkėjų parašų rinkimo lapų, įskaitant ir rinkėjų parašų, gautų elektroniniu būdu, tikrinimo tvarką nustato Vyriausioji rinkimų komisija.

34. Kaip jau minėta, pagal Referendumo konstitucinio įstatymo 12 straipsnio 5 dalį Komisija turi užtikrinti piliečių, elektroninių ryšių priemonėmis pasirašančių elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapę, duomenų apsaugą.

35. Aprašo 4.1 punkte numatyta, kad subjektai, kuriems yra išduoti popieriniai rinkėjų parašų rinkimo lapai, yra laikomi asmens duomenų valdytojais, o 4.2 punkte nurodoma, jog asmenų, parėmusių kandidatą, kandidatų sąrašą, piliečių iniciatyvą elektroniniu būdu VRK priemonėmis, duomenų valdytoju laikoma VRK.

36. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2025 m. lapkričio 19 d. sprendime administracinėje byloje Nr. R-8-602/2025 nurodė, kad Aprašo 4.1 punkte nurodyta nuostata, kad „Subjektai, kuriems yra išduoti popieriniai rinkėjų parašų rinkimo lapai, yra laikomi asmens duomenų valdytojais“, bei Aprašo 4.2 punkto nuostata, kad „Asmenų, parėmusių kandidatą, kandidatų sąrašą, piliečių iniciatyvą elektroniniu būdu Vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau – VRK) priemonėmis, duomenų valdytoju laikoma VRK“, atitinka Referendumo konstitucinio įstatymo 12 straipsnio 5 dalies ir 7 dalies nuostatas. Teisėjų kolegijai taip pat nekylo abejonių dėl šių nuostatų teisėtumo.

37. Įvertinus nurodytas teisės aktų nuostatas, LVAT administracinėje byloje Nr. R-8-602/2025 pateiktą išaiškinimą bei šiame teismo sprendime pateiktus išaiškinimus, teisėjų kolegijos vertinimu, pareiškėjų teiginiai, kad Aprašo 4.1 ir 4.2 punktai būti pakeisti, nustatant, kad VRK yra duomenų valdytojas, o tie, kam išduodami parašų rinkimo lapai, laikomi duomenų tvarkytojais, laikytini nepagrįstais ir atmestini.

38. Apibendrindama tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad Komisija nepagrįstai nesudarė galimybės (nesukūrė prieigos) piliečių referendumo iniciatyvinei grupei stebėti elektroniniu būdu pasirašiusių asmenų duomenis, todėl pareiškėjų skundas tenkintinas iš dalies, naikintini pareiškėjų skundžiami VRK 2025 m. lapkričio 24 d. atsakymas Nr. 2-815(2.6) bei VRK 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimo Nr. Sp-165 2 ir 3 punktai, o Komisija įpareigotina Grupei sukurti prieigą prie elektroninės piliečių parašų rinkimo lapo formos VRK informacinėje sistemoje bei atitinkamai nustatyti naujas Referendumo konstitucinio įstatymo 12 straipsnio 6 dalyje nustatyto 6 mėnesių termino pradžios ir pabaigos datas tam, kad Grupė galėtų tinkamai, vadovaudamasi teisės aktais galėtų įgyvendinti savo referendumo iniciatyvą.

39. Pareiškėjai skunde prašo priteisti iš atsakovo patirtas bylinėjimosi išlaidas. Atsižvelgiant į tai, jog pareiškėjų skundas tenkinamas iš dalies, jie turėtų teisę į bylinėjimosi išlaidų

atlyginimą (ABTĮ 40 str. 1 d.). Tačiau pareiškėjai iki bylos nagrinėjimo iš esmės pabaigos nepateikė bylinėjimosi išlaidų apskaičiavimo ir pagrindimo (ABTĮ 41 str. 1 d.), todėl jų prašymas netenkinamas.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 88 straipsnio 2 punktu, 103 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktais, 126 straipsnio 1 dalimi, teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjų Zigmo Vaišvilos, Egidijaus Čibirausko, Gedimino Ustinavičiaus skundą tenkinti iš dalies.

Panaikinti atsakovo Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos 2025 m. lapkričio 27 d. sprendimo Nr. Sp-165 „Dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos 2025 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. Sp-157 „Dėl iniciatyvinės grupės privalomajam referendumui paskelbti įregistravimo“ pakeitimo“ 2 ir 3 punktus, 2025 m. lapkričio 24 d. atsakymą Nr. 2-815(2.6) „Dėl prašymo pakeisti tvarką“ ir įpareigoti atsakovą sukurti prieigą Piliečių referendumo iniciatyvinei grupei prie elektroninės piliečių parašų rinkimo lapo formos Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos informacinėje sistemoje bei atitinkamai nustatyti naujus terminus piliečių referendumo iniciatyvinės grupės iniciatyvai įgyvendinti.

Nutraukti administracinės bylos dalis dėl pareiškėjų Zigmo Vaišvilos, Egidijaus Čibirausko, Gedimino Ustinavičiaus skundo reikalavimų įpareigoti Lietuvos Respublikos vyriausiąją rinkimų komisiją priimti sprendimą dėl Piliečių referendumo iniciatyvinės grupės prašymo Piliečių parašų rinkimo lapo formos pirmojo lapo viršuje įrašyti Lietuvos Respublikos referendumo konstitucinio įstatymo 14 straipsnio 3 dalies pirmąjį sakinį bei panaikinti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos 2025 m. gruodžio 4 d. raštą Nr. 2-843(2.6) „Dėl popierinių piliečių parašų rinkimo lapų atsiėmimo“.

Kitą pareiškėjų Zigmo Vaišvilos, Egidijaus Čibirausko, Gedimino Ustinavičiaus skundo dalį atmesti.

Sprendimas neskundžiamas.

Teisėjai

Artūras Drigotas

Ramūnas Gadliauskas

Rytis Krasauskas